

АНОТАЦІЯ

Гаврилюк С.А. Жанрово-стильові «маски» альта в театрі європейської музичної культури. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту на здобуття наукового ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»). - Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка, Міністерство культури та інформаційної політики України, Львів, 2023.

Зміст анотації. Альт у традиційному музичному інструментарії займає особливе місце. Спираючись на розуміння первинного синкретизму художнього мислення, теоретичні праці представників театрального та музичного мистецтва, світоглядні переконання Й.Гейзінґи щодо феномену гри цей інструмент розглянуто в площині зміни рольових моделей - «масок», які були йому притаманні протягом XVII-XXI ст. З огляду на це особливий інтерес для дослідника становить аналіз альтової творчості в контексті зміни стильових парадигм музичного мистецтва вказаного періоду, що розглядається (відповідно до задекларованого підходу), як умовний театр, у якому альт має реноме універсального актора. Саме цим обумовлена **актуальність** дослідження, яке дозволяє простежити та охарактеризувати зв'язки між тенденціями театрального мистецтва та «масками» альта, як універсального актора (актора без амплуа), проаналізувати їх стильові зміни. Вивчення альтової творчості крізь культурологічний та театральний ракурси становить значний науковий інтерес, адже відкриває можливості для з'ясування важливих закономірностей, які обумовили зростання популярності альта, як сольного інструмента, який надзвичайно точно відповідає мистецьким вимогам сучасної історичної доби.

Робота складається з вступу, чотирьох розділів, висновків та списку використаних джерел. У вступі сформульовано мету, завдання, наукову новизну, методологічні параметри дослідження, визначено підходи до вирішення завдань. У висновках узагальнено результати проведеної наукової роботи.

У першому розділі окреслено історичні відомості щодо формування альтя, його місця в звуковому просторі струнно-смичкових інструментів, проаналізовано альтову творчість композиторів Г.Персела, Г.І. фон Бібера, А.Вівальді, Й.С.Баха, П.А.Локателлі, які стали визначальними для рольових втілень альтя в театрі європейської музичної культури.

У другому розділі описано зміни естетичних парадигм у векторі «бароко-класицизм», проаналізовано альтову творчість К.Д. фон Діттерсдорфа, К.Стаміца та В.А. Моцарта в контексті зміни «масок» альтя.

У третьому розділі проаналізовано історичні предиспозиції та їх вплив на мистецтво доби романтизму, альтову творчість Р.Шумана, Н.Паганіні, Г.Берліоза та Й.Брамса в контексті зміни «масок» альтя.

Четвертий розділ містить персоналістичний дискурс альтового мистецтва (композиторський і виконавський сегменти), що сформувалося у ХХ. ст., і продовжує свій розвиток у ХХІ. ст. Розглядаються «маски» альтя, запропоновані життєтворчістю Л.Тертіса, В.Прімроуза, Р.Кларк, Р.Воана-Вільямса, П.Гіндеміта, Й.Відмана, А.Таместі, Т.Ціммерман, К.Кашкаш'ян, М.Рисанова, Д.Табакової, Ю.Далецького, С.Гаврилюка та інших.

Мета наукового обґрунтування полягає в тому, щоб розкрити рольові втілення-«маски» альтя в європейській музичній творчості, застосовуючи театральні аналогії.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що в контексті українського виконавського музикознавства робота є першою, котра поєднує аналіз виконавського моменту музичної творчості з філософськими та теоретичними засадами театральної і музичної діяльності в цілому. У дослідженні розглянуто приклади використання альтя композиторами та виконавцями різних епох; надано характеристику рольовим втіленням альтя - «маскам»; встановлено зв'язки між тенденціями театрального мистецтва та «масками» альтя, як універсального актора; проаналізовано стильові зміни «масок» альтя. **Практичне значення** дослідження полягає у можливості його

різнобічного застосування у площині сучасної виконавської та музично-педагогічної практики, зокрема у ЗВО мистецького спрямування.

Ключові слова: альт, жанрово-стильові «маски» альта, театр, європейська музична культура.

SUMMARY

Havrylyuk S.A. Genre-style «masks» of the viola in the theater of European musical culture. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Qualifying research paper for obtaining the degree of Doctor of Arts in specialty 025 "Musical Art" (field of knowledge 02 "Culture and art") Mykola Lysenko Lviv National Music Academy. Ministry of Culture and Information Policy of Ukraine. Lviv, 2023.

Abstract content. The viola occupies a special place in traditional musical instruments space. Based on the understanding of the primary syncretism of artistic thinking, the theoretical works of representatives of the theatrical and musical arts, and the worldview beliefs of J. Huizinga regarding the phenomenon of playing, this instrument is considered on the plane of changing role models - "masks" that were inherent to it during the XVII-XXI centuries. Because of this, the analysis of viola art in the context of changing stylistic paradigms of musical art of the specified period is of particular interest to the researcher, who considers it (following the declared approach) as a conventional theater in which the viola has the reputation of a universal actor. This is what determines the **relevance** of the research, which allows us to trace and characterize the connections between the tendencies of theatrical art and the "masks" of the viola as a universal actor (an actor without a role), to analyze their stylistic changes. The study of viola art through cultural and theatrical perspectives is of significant scientific interest because it opens up opportunities for clarifying important regularities that caused the growth of the viola's popularity as a solo instrument, which extremely precisely meets the artistic requirements of the modern historical era.

The work consists of an introduction, four chapters, conclusions, and a list of used sources. In the introduction, the goal, tasks, scientific novelty, and

methodological parameters of the research are formulated, and approaches to solving the tasks are defined. The results of the conducted scientific work are summarized in the conclusions.

In the first chapter, historical information on the formation of the viola, its place in the sound space of stringed instruments is outlined, and the viola works of the composers H. Purcell, G.I. von Bieber, A. Vivaldi, J.S. Bach, P.A. Locatelli, who became decisive for the role of the viola in the theater of European musical culture are analyzed.

The second chapter describes changes in aesthetic paradigms in the "barocco-classicism" vector, analyzes the viola works by K.D. von Dittersdorff, K. Stamitz, and W.A. Mozart in the context of changing the "masks" of the viola.

The third chapter analyzes historical predispositions and their influence on the art of the Romantic era, the viola works by R. Schumann, N. Paganini, H. Berlioz, and J. Brahms in the context of expanding the spectrum of role embodiments of the viola.

The fourth chapter contains the personalistic discourse of viola art (composing and performing segments), which was formed in the XX century and continues its development in the XXI century. The "masks" of the viola, proposed by the vital creativity of L. Tertis, W. Primrose, R. Clark, R. Vaughan-Williams, P. Hindemith, J. Widmann, A. Tamestit, T. Zimmerman, K. Kashkashian, M. Rysanov, D. Tabakova, Y. Daletskyi, S. Havrylyuk and others are considered.

The **purpose** of the scientific substantiation is to reveal the role-embodiments-"masks" of the viola in European musical art, using theatrical analogies.

The **scientific novelty** of the research lies in the fact that in the context of Ukrainian performing musicology, the work is the first to combine the analysis of the performing moment of musical creativity with the philosophical and theoretical foundations of theatrical and musical art in general. The research examines examples of the use of the viola by composers and performers of different eras; a description of the role incarnations of the viola - "masks"; the connections between the tendencies of theatrical art and the "masks" of the viola as a universal actor are established; stylistic changes of viola "masks" are analyzed. The **practical significance** of the research lies

in the possibility of its versatile application in the field of modern performance and music-pedagogical practice, especially, in higher education institutions of artistic direction.

Keywords: viola, genre-style "masks" of the viola, theater, European musical culture.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ РОБОТИ

1. *«Маски» альта доби класицизму* - Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М.В.Лисенка / Вип.47, Львів. 2021. С. 10-16;

2. *Romantic «masks of the viola»* - International Journal of Latest Research in Humanities and Social Science (IJLRHSS) Volume 05 - Issue 11, 2022. С. 25-28.

3. Методична розробка спеціального курсу «Альтове мистецтво доби бароко».

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Кваліфікаційну наукову працю обговорено на засіданнях кафедри струнно-смичкових інструментів. Матеріали дослідження викладені в доповідях на міжнародних науково-практичних конференціях. Виконано 5 концертів за темою мистецького проєкту, один з яких - на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва.

1. Гаврилюк Сергій. *«Маски» альта доби класицизму* - Сьомий міжнародний науковий форум «Музикознавчий Універсум Молодих». 01-02.03.2022. Львів. - виступ на конференції, тези.

2. Гаврилюк Сергій. *«Альт у творчому експерименті ХХ століття»* - Восьмий міжнародний науковий форум «Музикознавчий Універсум Молодих» - «Україна і світ: Вектори музичної комунікації». 01.03.2023. Львів. - виступ на конференції, тези.

3. Прочитана лекція «Baroque “masks” of the viola» (“Barocke Altmasken”). Folkwang Universität der Künste. 3.06.2022. Ессен (Німеччина).

4. Прочитана лекція «Problems of the historical performance» (“Probleme der historischen Aufführung”). Folkwang Universität der Künste. 2.07.2022. Ессен (Німеччина).

5. Створений силабус дисципліни «Альтове мистецтво у жанрово-стильовій динаміці».

АПРОБАЦІЯ ТВОРЧОГО МИСТЕЦЬКОГО ПРОЄКТУ У КОНЦЕРТАХ, ВИКОНАНО ТАКІ ПРОГРАМИ:

1. «Маска перша». Г.Ф.Телеман - Концерт для 4х скрипок (версія для 4х альтів), А.Вівальді - Соната RV 14 (альтове аранжування С.Гаврилюка), Й.С.Бах - Бранденбурзький концерт №6, С.Гаврилюк - Згорілий Собор для 4х альтів і клавесина. Виконавці: Ганна Іванюшенко - клавесин, Сергій Гаврилюк, Олег Сомик, Анна Білопола, Єлизавета Башева - альти, Оксана Литвиненко - віолончель, Денис Маркевич - контрабас. Велика зала ЛНМА ім.М.В.Лисенка. Львів. 16.12.2021. https://youtu.be/RWnoTueE_60

2. «Маска друга». К.Стаміц - Концерт для альту з оркестром (1 ч.), К. фон Діттерсдорф - Концертна симфонія для альту і контрабаса, В.А.Моцарт - Симфонія №2. Виконавці: Камерний оркестр ЗАК України «Трембіта», солісти - Микола Бабенко - контрабас, Сергій Гаврилюк - альт, диригент. Велика зала ЛНМА ім.М.В.Лисенка. Львів. 18.05.2022. <https://youtu.be/sefWjIdRpow>

3. «Маска третя»: «Віват, Моцарт!». В.А.Моцарт - Концертна симфонія для скрипки і альту з оркестром, В.А.Моцарт - Симфонія №40. Виконавці: Заслужений артист України Назарій Пилатюк - скрипка, Сергій Гаврилюк - альт, Тарас Демчишин - диригент, оркестр «Beethoven Symphonietta». Дзеркальна Зала Львівського національного академічного театру опери та балету ім. С.Крушельницької. Львів. 24.01.2023. https://youtu.be/_YAMyzg9XTc

4. «Маска четверта». Р.Шуман - Казкові оповідання («*Märchenbilder*»)

op.113 для альту і фортепіано, Й.Брамс - Соната №1 для альту і фортепіано, Ф.Брідж - *Pensiero & Allegro appassionato* для альту і фортепіано. Виконавці: Сергій Гаврилюк - альт, Заслужений артист України Мирослав Драган - фортепіано. Велика зала ЛНМА ім.М.В.Лисенка. Львів. 28.02.2023.
<https://youtu.be/zSOAzxCmRrA>

5. «Маска п'ята»: «*Melodiae Aeternae*». Творчий мистецький проєкт Сергія Гаврилюка на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва. У програмі: А.Вівальді - Соната RV 14 (альтове аранжування С.Гаврилюка), Р.Шуман - Казкові оповідання («*Märchenbilder*») op.113 для альту і фортепіано, П.Гіндеміт - Соната для альту і фортепіано op.25 no. 4, С.Гаврилюк - Концерт для альту «Пам'яті Юрія Далецького» в супроводі фортепіано і струнного квартету. Виконавці: Сергій Гаврилюк - альт, Мирослав Драган - фортепіано, Назар Багрій, Христина Кміть - скрипки, Кирило Філатов - альт, Богдан Гаврилов - віолончель. Дзеркальна Зала Львівського національного академічного театру опери та балету ім. С.Крушельницької. Львів. 18.10.2023. Творчий керівник проєкту - професор, Заслужений діяч мистецтв України - Юрій Ланюк, науковий консультант - професор, кандидат мистецтвознавства (доктор філософії, PhD) Заслужений діяч мистецтв України - Ольга Катрич.